

הַלְבוֹת רוֹצֵחַ וְשׂוֹמֵר נַפֶּשׁ פֶּרֶק ב

א. כָּל הַהוֹרֵג חֵבְרוֹ בִּידוֹ, כְּגוֹן שֶׁהָכָהוּ בְּסִיף אוֹ בְּאֶבֶן הַמִּמִּיתָה, אוֹ שֶׁחָנְקוֹ עַד שְׁמֵת, אוֹ שֶׁרָפוּ בְּאֵשׁ הוֹאִיל וְהָרְגוּ מִכָּל מְקוֹם, הוּא בְּעֶצְמוֹ הָרִי זֶה נִהְרָג בְּבֵית דִּין.

ב. אֲבָל הַשׁוֹכֵר הוֹרֵג לַהֲרֵג אֶת חֵבְרוֹ, אוֹ שֶׁשָּׁלַח עֲבָדיו וְהָרְגוּהוּ, אוֹ שֶׁכָּפַת חֵבְרוֹ וְהִנִּיחוֹ לִפְנֵי הָאֵרִי וְכִיּוֹצֵא בּוֹ וְהָרְגָתוֹ הַחִיָּה, וְכֵן הַהוֹרֵג אֶת עַצְמוֹ כָּל אֶחָד מֵאלוֹ שׁוֹפֵךְ דָּמִים הוּא, וְעוֹזֵן הָרִיגָה בִּידוֹ; וְחַיִּב מִיתָה לַשָּׁמַיִם, וְאֵין בָּהֶן מִיתַת בֵּית דִּין.

ג. וּמִנֵּין שֶׁכֵּן הוּא הַדִּין: שֶׁהָרִי הוּא אוֹמֵר "שִׁפְךָ דָּם הָאָדָם, בְּאָדָם דָּמוֹ יִשְׁפֹּךְ" (בראשית ט, ו), זֶה הַהוֹרֵג בְּעֶצְמוֹ שְׁלֹא עַל יְדֵי שְׁלִיחַ. "וְאֵךְ אֶת-דַּמְכֶם לְנַפְשֵׁיכֶם אֲדַרְשׁ" (בראשית ט, ה), זֶה הַהוֹרֵג עַצְמוֹ; "מִיד כָּל-חַיָּה אֲדַרְשָׁנּוּ" (שם), זֶה הַמוֹסֵר חֵבְרוֹ לִפְנֵי חַיָּה לְטָרְפוֹ; "מִיד הָאָדָם, מִיד אִישׁ אָחִיו אֲדַרְשׁ, אֶת-נַפְשׁ הָאָדָם" (שם), זֶה הַשׁוֹכֵר אֲחֵרִים לַהֲרֵג אֶת חֵבְרוֹ. וּבִפְרוּשׁ נֶאֱמַר בְּשִׁלְשֶׁתָן לְשׁוֹן דְּרִישָׁה, הָרִי דִינָם מְסוּר לַשָּׁמַיִם.

ד. וּבְכָל אֵלּוּ הַרְצָחִים וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן שְׁאִינֵן מַחֲבִיבִים מִיתַת בֵּית דִּין אִם רָצָה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לַהֲרֹגם בְּדִין הַמַּלְכוּת וְתִקְנַת הָעוֹלָם, הַרְשׁוֹת בִּידוֹ. וְכֵן אִם רָאוּ בֵּית דִּין לַהֲרֹג אוֹתָן בַּהוֹרָאת שְׁעָה אִם הִיתָה הַשְּׁעָה צְרִיכָה לְכָךְ, הָרִי יֵשׁ לָהֶם רְשׁוֹת כְּפִי מַה שִּׁירָאוּ.

ה. הָרִי שְׁלֹא הָרְגָם הַמֶּלֶךְ, וְלֹא הִיתָה הַשְּׁעָה צְרִיכָה לַחֲזֹק הַדָּבָר הָרִי בֵּית דִּין חֲיִבִּין מִכָּל מְקוֹם לַהֲכּוֹתָם מִכָּה רַבָּה הַקְּרוּבָה לְמִיתָה, וְלֹאסֵר אוֹתָן בְּמַצּוֹר וּבְמַצּוֹק שָׁנִים רַבּוֹת, וְלִצְעָרָן בְּכָל מִינֵי צַעַר: כְּדִי לַהֲפָחִיד וּלְאִים עַל שְׂאֵר הַרְשָׁעִים, שְׁלֹא יִהְיֶה לָהֶם הַדָּבָר לְפּוֹקָה וּלְמַכְשׁוֹל לֵבָב, וַיֹּאמֶר הָרִינִי מְסַבֵּב לַהֲרֹג אוֹיְבֵי כְּדָרְךָ שֶׁעָשָׂה פְּלוֹנִי, וְאַפְטֵר.

ו. אֶחָד הַהוֹרֵג אֶת הַגָּדוֹל אוֹ אֶת הַקָּטָן בֶּן יוֹמוֹ, בֵּין זָכָר בֵּין נִקְבָּה הָרִי זֶה נִהְרָג עָלָיו, אִם הָרַג בְּזִדּוֹן; אוֹ גּוֹלָה, אִם הָרַג בְּשִׁגָּגָה: וְהוּא, שֶׁכָּלוּ לוֹ חֲדָשָׁיו; אֲבָל אִם נָלַד לְפָחוֹת מִתְּשַׁעַה חֲדָשִׁים הָרִי הוּא כְּנֶפֶל עַד שִׁישְׁהָה שְׁלוֹשִׁים יוֹם, וְהַהוֹרֵגוֹ בְּתוֹךְ שְׁלוֹשִׁים יוֹם אֵינוֹ נִהְרָג עָלָיו.

ז. אֶחָד הַהוֹרֵג אֶת הַבְּרִיא, אוֹ אֶת הַחוֹלָה הַנוֹטָה לָמוּת. וְאַפְלוֹ הָרַג אֶת הַגּוֹסֵס, נִהְרָג עָלָיו; וְאִם הָיָה גּוֹסֵס בִּידֵי אָדָם, כְּגוֹן שֶׁהָכּוּהוּ עַד שֶׁנָּטָה לָמוּת וְהָרִי הוּא גּוֹסֵס הַהוֹרֵגוֹ, אֵין בֵּית דִּין מְמִיתִין אוֹתוֹ.

ח. הַהוֹרֵג אֶת הַטְּרָפָה אֶף עַל פִּי שְׂאוּכָל וְשׁוֹתָה וּמַהֲלֵךְ בְּשׁוֹק, הָרִי זֶה פְּטוֹר מִדִּינֵי אָדָם. וְכָל אָדָם בַּחֲזָקַת שָׁלֵם הוּא, וְהַהוֹרֵגוֹ נִהְרָג עַד שִׁיִּנְדַּע בּוֹדָאֵי שְׁזָה טְרָפָה, וַיֹּאמְרוּ הַרופָאִים שֶׁמָּכָה זֶה אֵין לָהּ תַּעֲלָה בְּאָדָם זֶה, וּבָהּ יָמוּת, אִם לֹא יִמִּיתֵנּוּ דָּבָר אַחֵר.

ט. אָדָם טְרָפָה שֶׁהָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ נִהְרָג, שֶׁנֶּאֱמַר "וּבַעֲרַת הָרֶעַ, מִקֶּרְבָּךְ" (דברים יג, ו; ועוד שש פעמים בהמשך הספר): וְהוּא, שִׁיְהָרַג בְּפָנֵי בֵּית דִּין. אֲבָל בְּפָנֵי עֵדִים, פְּטוֹר: שְׂמָא יוֹזְמוֹ הָעֵדִים; וְאִם הוֹזְמוּ אֵינֵן נִהְרָגִין, שֶׁהָרִי לֹא זָמְמוּ לַהֲרֹג אֲלֹא טְרָפָה, וְכָל עֵדוֹת שְׂאִינָה רְאוּיָה לַהֲזָמָה, אֵינָה עֵדוֹת בְּדִינֵי נַפְשׁוֹת.

י. אֶחָד הַהוֹרֵג אֶת יִשְׂרָאֵל, אוֹ הַהוֹרֵג עֶבֶד כְּנַעֲנִי הָרִי זֶה נִהְרָג עָלָיו; וְאִם הָרַג בְּשִׁגָּגָה, גּוֹלָה. יִשְׂרָאֵל שֶׁהָרַג גֵּר תּוֹשֵׁב אֵינוֹ נִהְרָג עָלָיו בְּבֵית דִּין, שֶׁנֶּאֱמַר "וְכִי-יִזַּד אִישׁ עַל-רֵעֵהוּ" (שמות

כא,יד); וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שְׁאִינוּ נִהְרָג עַל הַגּוֹי. וְאַחַד הַהוֹרָג אֶת עֶבֶד אֲחֵרִים אוֹ הַהוֹרָג עֶבְדוֹ הָרִי זֶה נִהְרָג עָלָיו, שֶׁהָעֶבֶד כָּבֹד קִבֵּל עָלָיו מִצְוֹת וְנוֹסֵף עַל נִחְלַת ה'.

יא. מֶה בֵּין עֶבְדוֹ לְעֶבֶד אֲחֵרִים: שֶׁעֶבְדוֹ, יֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לְהַכּוֹתוֹ. לְפִיכָךְ אִם הִכָּה עֶבְדוֹ הִכָּיָה שְׂיֵשׁ בָּהּ כְּדֵי לְהַמִּית, וְנִטָּה לְמוֹת, וְעַמֵּד עֲשָׂרִים וָאַרְבַּע שָׁעוֹת, וְאַחֵר כִּךְ מֵת אִינוּ נִהְרָג עָלָיו, אִף עַל פִּי שְׁמֵת מַחְמַת הַמָּכָה: שֶׁנֶּאֱמָר "לֹא יָקָם, כִּי כִסְפוֹ הוּא" (שְׁמוֹת כֹּא,כא). וְיָמָּה הוּא "יוֹם אוֹ יוֹמִים" (שם) יוֹם שֶׁהוּא כְּיוֹמִים, שֶׁהוּא מֵעַתָּה לְעַתָּה.

יב. אֲבָל הַמָּכָה עֶבֶד שְׁאִינוּ שָׁלוּ אִפְלוּ מֵת לְאַחֵר כִּמְּהָ יָמִים מַחְמַת הַמָּכָה הוֹאִיל וְהִכָּהוּ כְּדֵי לְהַמִּית, הָרִי זֶה נִהְרָג עָלָיו כְּשֶׁאֵר בְּנֵי חוּרִין.

יג. יִרְאֶה לִי, שֶׁהַמָּכָה אֶת עֶבְדוֹ בְּסַכִּין וְסִיף אוֹ בְּאֶבֶן וְאַגְרוֹף וְכִיּוּצָא בָּהֶן, וְאַמְדוּהוּ לְמִיתָה, וּמֵת אִינוּ בְּדִין "יוֹם אוֹ יוֹמִים" (שְׁמוֹת כֹּא,כא); וְאַפְלוּ מֵת לְאַחֵר שָׁנָה, נִהְרָג עָלָיו. לְכָךְ נֶאֱמָר "בְּשֵׁבֶט" (שְׁמוֹת כֹּא,כ) שֶׁלֹּא נִתְּנָה לוֹ תוֹרָה רְשׁוּת לְהַכּוֹתוֹ אֶלֶּא בְּשֵׁבֶט וּרְצוּעָה וְכִיּוּצָא בָּהֶן, לֹא הִכִּיתָ רְצִיחָה.

יד. הַמוֹכֵר אֶת עֶבְדוֹ, וּפָסַק עִמּוֹ שְׂשִׁשְׁמִשָּׁנוּ שְׁלוֹשִׁים יוֹם, וְהִכָּהוּ אֶחָד מֵהֶן בְּתוֹךְ הַשְּׁלוֹשִׁים יוֹם, וְהָמִיתוּ הָרִי זֶה נִהְרָג עָלָיו, וְאִינוּ בְּדִין "יוֹם אוֹ יוֹמִים" (שְׁמוֹת כֹּא,כא): הָרִאשׁוֹן, לְפִי שְׁאִינוּ "כִּסְפוֹ" (שם) הַמִּיחָד לוֹ; וְהַשֵּׁנִי, לְפִי שֶׁעַדִּין אִינוּ תַּחְתָּיו.

טו. וְכֵן מִי שֶׁחָצִי עֶבֶד וְחָצִי בֶן חוּרִין. וְעֶבֶד שְׁלֹשָׁנִי שֶׁתַּפִּין אִינוּ בְּדִין "יוֹם אוֹ יוֹמִים" (שְׁמוֹת כֹּא,כא), שֶׁהָרִי אִינוּ לְאַחַד מֵהֶן "כִּסְפוֹ" (שם) הַמִּיחָד לוֹ; וְלְפִיכָךְ נִהְרָג עָלָיו כְּשֶׁאֵר הָעָם.

הַלְבוֹת רוּצָח וְשִׁמְרֵת נַפְשׁ פֶּרֶק ג

א. הַמָּכָה אֶת חֲבֵרוֹ בְּזִדּוֹן בְּאֶבֶן אוֹ בַּעַץ, וְהָמִיתוּ אוֹמְדִין דָּבָר שֶׁהִכָּהוּ בוֹ, וּמְקוֹם שֶׁהִכָּהוּ עָלָיו, אִם רָאוּי אוֹתוֹ חֲפֵץ לְהַמִּית בְּאֶבֶר זֶה, אוֹ אִינוּ רָאוּי: שֶׁנֶּאֱמָר "בְּאֶבֶן יָד אֲשֶׁר-יָמוּת בָּהּ הִכָּהוּ . . . אוֹ בְּכָלִי עֵץ-יָד אֲשֶׁר-יָמוּת בוֹ הִכָּהוּ" (בַּמִּדְבָּר לֵה,יז-יח), עַד שִׁיְהִיָּה בוֹ כְּדֵי לְהַמִּית. וְאִינוּ דוּמָה מִכָּהוּ עַל לְבוֹ לְמַכָּהוּ עַל יָרֵכוֹ; הוֹאִיל וְנֶאֱמָר "אֲשֶׁר-יָמוּת בָּהּ" (בַּמִּדְבָּר לֵה,יז; בַּמִּדְבָּר לֵה,כג), מִכָּאן שְׁאוּמְדִין מְקוֹם הַמָּכָה.

ב. כֶּשֶׁם שְׁאוּמְדִין הַחֲפֵץ שֶׁהִכָּה בוֹ וּמְקוֹם הַמָּכָה, כִּךְ אוֹמְדִין כּוֹחַ הַהִכָּיָה שֶׁנֶּאֱמָר "בְּאֶבֶן יָד" (בַּמִּדְבָּר לֵה,יז), מִכָּאן שֶׁמִּשְׁעָרִין אֶת הַיָּד: אִינוּ דוּמָה זוֹרֵק אֶבֶן בְּחִבְרוֹ בְּרַחוּק שְׁתֵּי אַמּוֹת לְזוֹרֵק בוֹ בְּרַחוּק עֶשְׂרִי, שֶׁבְּרַחוּק עֶשְׂרִי יִהְיֶה כּוֹחַהּ יָתֵר; וְאִינוּ דוּמָה זוֹרֵק בְּרַחוּק עֶשְׂרִי לְזוֹרֵק בְּרַחוּק מֵאַה אֲמָה, שֶׁבְּרַחוּק הַמְּקוֹם בְּיוֹתֵר יִתְמַעֵט כּוֹחַ הַהִכָּיָה.

ג. וְכֵן מִשְׁעָרִין הַמָּכָה עֲצָמָה; וּמִשְׁעָרִין כּוֹחַ הַהוֹרָג, וְכּוֹחַ הַנִּהְרָג אִם הוּא גְּדוֹל אוֹ קָטָן, אוֹ חֲזָק אוֹ חֲלָשׁ, אוֹ פְּרִיא אוֹ חוּלָה, וְכֵן כָּל כִּיּוּצָא בָּזֶה: שֶׁנֶּאֱמָר "אֲשֶׁר-יָמוּת בָּהּ" (בַּמִּדְבָּר לֵה,יז; בַּמִּדְבָּר לֵה,כג) מִיתָתוֹ שְׁלֹזָה, מִשְׁעָרִין כָּל סְבוּתִיָּה.

ד. כָּלִי בְּרִזָּל, לֹא נִתְּנָה לוֹ תוֹרָה שֶׁעוֹר שֶׁנֶּאֱמָר "וְאִם-בְּכָלִי

בְּרִזְלֵה הִכְּהוּ וַיָּמָת, רִצָּח הוּא" (במדבר לה, טז), וְאַפְלוּ בְּמַחֲטָ: וְהוּא, שְׂיִהִיָּה לוֹ חֵד כְּמוֹ מַחֲטָ אוֹ שְׁפוּד אוֹ סָכִין וְכִיּוֹצָא בָּהֶן; אֲבָל אִם הִכְּהוּ בַּעֲשֵׁת שְׁלִבְרִזְלֵה וְכִיּוֹצָא בָּהּ, אוֹמְדִין אוֹתָהּ כְּמוֹ שְׁאוּמְדִין הָאֶבֶן אוֹ הָעֵץ.

ה. הַמֶּכָּה אֶת חֲבֵרוֹ בְּלֹא כָּלִי וְהֵמִיתוֹ, כְּגוֹן שֶׁהִכְּהוּ בִידּוֹ אוֹ בְּרִגְלוֹ אוֹ נִגְפוּ בְּרֹאשׁוֹ וְהֵמִיתוֹ מִשְׁעָרִין כּוֹחַ הַמֶּכָּה, וְכוּחַ הַנְּהָרֵג, וּמְקוֹם הַמֶּכָּה: אֵינּוּ דוּמָה דּוּחָף חֲבֵרוֹ בְּאַצְבָּעוֹ, לְבוֹעֵט בּוֹ בְּרִגְלוֹ בְּכָל כּוֹחוֹ; וְאֵינּוּ דוּמָה מִכְּהוּ עַל לְבֹ, לְמִכְּהוּ עַל מַתְנָיו; וְאֵינּוּ דוּמָה חֲלָשׁ הַמֶּכָּה אֶת הַבְּרִיא הַחֲזָק, לְבְרִיא חֲזָק הַמֶּכָּה חֲלָשׁ אוֹ חוֹלָה.

ו. וּמִנִּין שְׁמִשְׁעָרִין בְּכָל אֱלוֹ, שְׁנֹאמֵר "אוֹ בְּאִיכָּה הִכְּהוּ בִידּוֹ, וַיָּמָת מוֹת-יוֹמָת הַמֶּכָּה" (במדבר לה, כא): אֵף עַל פִּי שְׁנֹאמֵר "בִּידּוֹ", הַצָּרִיךְ הַפְּתוּב לְהִיּוֹת הַהִכָּיָה "בְּאִיכָּה" מִכָּל שְׁמִשְׁעָרִין אֶת כּוֹחַ הַהִכָּיָה.

ז. וְכֵן הַדּוּחָף אֶת חֲבֵרוֹ מִרֹאשׁ הַגֵּג, וְנִפְּל וּמָת מִשְׁעָרִין גְּבִיהַּ הַמְּקוֹם שֶׁהִפִּילוֹ מֵעָלָיו, וְכוּחַ הַנִּדְחָף: שְׁאֵינּוּ דוּמָה בֶּן יוֹמוֹ שְׁנִפְּל לְגָדוֹל שְׁנִפְּל. וּמִנִּין שְׁמִשְׁעָרִין גְּבִיהַּ הַמְּקוֹם, שְׁנֹאמֵר "וְאִם-בְּשִׁנְאָה, יִהְיֶהנּוּ" (במדבר לה, כ). וְיִרְאָה לִי שְׁכָל מְקוֹם שְׁאֵין בְּגִבְהוֹ עֲשָׂרָה טַפְחִים אֵין בּוֹ כְּדֵי לְהֵמִית, כְּדָרְךְ שְׁאָמְרוּ בְּבוֹר לְעַנִּין בַּהֲמָה.

ח. אֶחָד הַמֶּכָּה אֶת חֲבֵרוֹ בְּאֶבֶן אוֹ בַּעֲץ, אוֹ שֶׁהִכְּהוּ בְּגוֹשׁ שְׁלֹאדָמָה אוֹ בְּגוֹשׁ שְׁלִמְלָח וְגַפְרִית, אוֹ בְּסֵל מֶלֶא עֶפֶר אוֹ צִרְרוֹת, וְאַפְלוּ בְּפִלַח שְׁלִדְבִלָּה: שְׁנֹאמֵר "אֲשֶׁר-יָמוּת בָּהּ" (במדבר לה, יז; במדבר לה, כג) כָּל שֶׁהוּא רָאוּי לְהֵמִית, וְהַכָּבֵד הוּא שְׁמִמִּית.

ט. הַדּוּחָף אֶת חֲבֵרוֹ לְתוֹךְ הַמַּיִם אוֹ לְתוֹךְ הָאֵשׁ, אוֹמְדִין אוֹתוֹ אִם יָכוֹל לְעֵלוֹת מִשָּׁם, פְּטוֹר מִמִּיתַת בֵּית דִּין; וְאִם אֵינּוּ יָכוֹל לְעֵלוֹת, חַיֵּב. וְכֵן אִם כָּבֵשׁ עָלָיו בְּתוֹךְ הַיָּם אוֹ בְּתוֹךְ הָאֵשׁ, עַד שֶׁלֹּא נִשְׁאָר בּוֹ כּוֹחַ לְעֵלוֹת וּמָת חַיֵּב, אֵף עַל פִּי שְׁאֵינּוּ הוּא הַדּוּחָף בְּתַחֲלָה.

י. וְהוּא הַדִּין לְמַנִּיחַ יָדוֹ עַל פִּי חֲבֵרוֹ וְחֻטְמוֹ עַד שֶׁהִנִּיחוֹ מִפְּרָפֶר וְאֵינּוּ יָכוֹל לְחִיּוֹת, אוֹ שֶׁכָּפְתוֹ וְהִנִּיחוֹ בַּצִּנָּה אוֹ בַּחֲמָה עַד שְׁמָת, אוֹ שֶׁבָּנָה עָלָיו מְקוֹם עַד שֶׁמָּנַע מִמֶּנּוּ הָרוּחַ, אוֹ שֶׁהִכְנִיסוֹ לְמַעְרָה וּבֵית וְעֵשֶׂן עָלָיו עַד שְׁמָת, אוֹ שֶׁהִכְנִיסוֹ לְבֵית שְׁלִשִׁישׁ וְהִדְלִיק עָלָיו נֵר עַד שֶׁהִמִּיתוֹ הֶהָבֵל בְּכָל אֱלוֹ נְהָרֵג עָלָיו, שְׁזָה כְּמִי שֶׁחֲנָקוֹ בִּידּוֹ.

יא. אֲבָל הַכּוֹפֶת אֶת חֲבֵרוֹ וְהִנִּיחוֹ בְּרַעֲב עַד שְׁמָת, אוֹ שֶׁכָּפְתוֹ וְהִנִּיחוֹ בְּמְקוֹם שְׁסוּף הַצִּנָּה אוֹ הַחֲמָה לְבוֹא לָשֵׁם, וּבָאָה וְהִמִּיתוֹ, אוֹ שֶׁכָּפָה עָלָיו גִּגִּית, אוֹ שֶׁפָּרַע עָלָיו אֶת הַמַּעֲזֵבָה, אוֹ שֶׁהִשִּׁיךְ בּוֹ אֶת הַנֶּחֱשׁ, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר אִם שָׁסָה בּוֹ כָּלֵב אוֹ נָחֵשׁ בְּכָל אֱלוֹ אֵין בֵּית דִּין מְמִיתִין אוֹתוֹ, וְהָרִי הוּא רוֹצֵחַ; וְדוֹרֵשׁ דָּמִים, דוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ דָם.

יב. וְכֵן הַדּוּחָף חֲבֵרוֹ לְבוֹר, וְהָיָה שָׁם סֵלֶם בְּבוֹר שֶׁיָּכוֹל לְעֵלוֹת עָלָיו, אוֹ שְׁזָרַק בּוֹ חֵץ, וְהָיָה תָרִיס בִּידּוֹ לְהִגֵּן עָלָיו, וּבֹא אַחֵר וְסָלַק אֶת הַסֵּלֶם וְהִסִּיר אֶת הַתָּרִיס שְׁנִיחָן אֵינֶן נִהְרָגִין בְּבֵית דִּין.

אִפְלוּ הָיָה הַדוֹחַף עֲצָמוֹ, הוּא שְׁחֹזר וְסִלֵּק אֶת הַסֵּלָם פֶּטוּר
מִמִּיתַת בֵּית דִּין; וְנִדְרָשׁ מִמֶּנּוּ דָם.

יג. הַזֹּרֵק צָרוּר בְּכוֹתָל, וְחִזְרָה הָאָבֶן לְאַחֲרֵיהָ וְהִרְגָה חַיִּב
מִיתַת בֵּית דִּין, שְׁמִכּוּחוֹ הִיא בָּאָה. וְכָל אֵלּוּ שְׁמִשְׁחָקִין בְּכַדּוֹר
שֶׁהָתְרוּ בָּהֶן וְהִרְגּוּ בַתּוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת, פֶּטוּרִין; חוּץ לְאַרְבַּע
אַמּוֹת, אִפְלוּ לְסוֹף מֵאָה אִמָּה חַיִּבִּין: וְהוּא, שֵׁישׁ בָּהּ כְּדִי לְהַמִּית
כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ. זֶרֶק אָבֶן לְמַעֲלָה, וְהִלָּכָה לְצַדִּדִּין וְהִרְגָה חַיִּב.

יד. הַכּוֹפֶת אֶת חֲבֵרוֹ, וְהִנִּיחוֹ בְּמָקוֹם שְׂאִינּוּ יָכוֹל לְכַרֵּחַ, וְהִצִּיף
עָלָיו מַיִם, וּמֵת הָרִי זֶה נִהְרַג עָלָיו: וְהוּא, שְׂיָמוֹת מְכּוּחַ רֹאשׁוֹן
הַבָּא מִמַּעֲשָׂיו.

הַלְבוֹת רוֹצֵחַ וְשִׁמּוֹרֵת נֶפֶשׁ פֶּרֶק ד

א. הַמִּתְכַּוֵּן לְהִרְגֹּת אֶת זֶה, וְהִרְגָה אֶת זֶה פֶּטוּר מִמִּיתַת בֵּית דִּין,
וּמִן הַתְּשֻׁלוּמִין; וּמִן הַגְּלוּת, לְפִי שְׂאִין עָרִי מְקַלֵּט קוֹלָטוֹת
אוֹתוֹ כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר. לְפִיכָךְ הַזֹּרֵק אָבֶן לְתוֹךְ עֵדָה מִיִּשְׂרָאֵל,
וְהִרְגָה אֶחָד מֵהֶן פֶּטוּר מִמִּיתַת בֵּית דִּין.

ב. נִתְכַּוֵּן לְהַכּוֹת חֲבֵרוֹ עַל מִתְּנָיו, וְלֹא הָיָה בְּכָלִי כְּדִי לְהַמִּית עַל
מִתְּנָיו, וְהִלָּכָה לָהּ הָאָבֶן עַל לְבוֹ, וְהָיָה בָּהּ כְּדִי לְהַמִּית עַל לְבוֹ,
וּמֵת, אוֹ שֶׁנִּתְכַּוֵּן לְהַכּוֹתוֹ עַל לְבוֹ, וְהָיָה בָּהּ כְּדִי לְהַמִּית עַל לְבוֹ,
וְהִלָּכָה לָהּ עַל מִתְּנָיו, וְלֹא הָיָה בָּהּ כְּדִי לְהַמִּית עַל מִתְּנָיו, וּמֵת
פֶּטוּר מִמִּיתַת בֵּית דִּין; וְאִינּוּ גוֹלָה, שְׂאִין הַהוּרָג בְּכוֹנָה גוֹלָה.

ג. אֲבָל אִם נִתְכַּוֵּן לְהַכּוֹתוֹ עַל מִתְּנָיו, וְהָיָה בָּהּ כְּדִי לְהַמִּית עַל
מִתְּנָיו, וְהִלָּכָה לָהּ עַל לְבוֹ, וּמֵת הָרִי זֶה נִהְרַג. וְכֵן כָּל כִּיּוּצָא
בְּזֶה.

ד. הַמֶּכֶּה אֶת חֲבֵרוֹ בְּאָבֶן אוֹ בְּאַגְרוֹף וְכִיּוּצָא בָּהֶן, אוֹמְדִין
אוֹתוֹ: אִם אֲמָדוּהוּ לְחַיִּים, נוֹתֵן חֲמִשָּׁה דְּבָרִים וְנִפְטָר; וְאִפְלוּ
חָלָה הַמֶּכֶּה, וְהַכְּבִיד וּמֵת מִחֲמַת הַמֶּכֶה הָרִי זֶה פֶּטוּר.

ה. וְאִם אֲמָדוּהוּ לְמִיתָה אוֹסְרִין אֶת הַמֶּכֶה בְּבֵית הַסֵּהָר מִיָּד,
וּמִמִּתְּנִים לָזֶה; אִם מֵת, יִהְרַג הַמֶּכֶה. וְאִם הִקֵּל, וְנִתְרַפָּא רְפוּאָה
שְׁלֵמָה, וְהִלָּךְ בְּשׁוּק עַל רִגְלָיו כְּשֶׁאֵר הַבְּרִיאִים מְשַׁלֵּם הַמֶּכֶה
חֲמִשָּׁה דְּבָרִים, וְנִפְטָר.

ו. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר בַּתּוֹרָה "עַל-מִשְׁעַנְתּוֹ" (שְׁמוֹת כ"א, י"ט) אִינּוּ שִׁיחֵלֶךְ
וְהוּא נִשְׁעָן עַל הַמִּטָּה אוֹ עַל אַחֵר, שְׂאִפְלוּ הַנוּטָה לָמוֹת יָכוֹל
לְהִלָּךְ עַל הַמִּשְׁעָנָה; לֹא נֶאֱמַר "מִשְׁעַנְתּוֹ" אֶלָּא שִׁיחֵיָה מִהִלָּךְ
עַל מִשְׁעָנָה כּוּחוֹ, וְלֹא יִהְיֶה צָרִיךְ כּוֹחַ אַחֵר לְהִשְׁעָן עָלָיו.

ז. אֲמָדוּהוּ לְמִיתָה, וְהִקֵּל מִמָּה שֶׁהָיָה, וְלֹא אַחֵר מִכָּאֵן הַכְּבִיד וּמֵת
הָרִי זֶה נִהְרַג; וְאִין אוֹמְדִין אוֹתוֹ אֲמָד שְׁנֵי כְּשֶׁהִקֵּל, שְׂרָגְלִים
לְדָבָר.

ח. הַכּוּהוּ עֲשָׂרָה בְּנֵי אָדָם בְּעֶשֶׂר מְקוֹלוֹת, וּמֵת בֵּין שֶׁהַכּוּהוּ
בְּזֶה אַחֵר זֶה בֵּין שֶׁהַכּוּהוּ כְּאַחַת, כֹּלֵן פֶּטוּרִין מִמִּיתַת בֵּית דִּין:
שֶׁנֶּאֱמַר "כָּל-נֶפֶשׁ אָדָם" (וַיִּקְרָא כ"ד, י"ז), עַד שִׁיחֵיָה אֶחָד שֶׁהִרְגָה כָּל
הַנֶּפֶשׁ. וְהוּא הַדִּין לְדַחְפוּהוּ שְׁנַיִם אוֹ שְׁכַבְשׁוּהוּ שְׁנַיִם לְתוֹךְ
הַמַּיִם, אוֹ שֶׁהָיוּ רַבִּים יוֹשְׁבִים וַיִּצָּא חֵץ מִבִּינֵיהֶן וְהִרְגָה כֹּלֵן
פֶּטוּרִין.

ט. זָרְקוּ בּוֹ עֲשָׂרָה אֲבָן זֶה אַחֵר זֶה, וְכָל אַחַת מֵהֶן אֵין בָּהּ כְּדִי לְהַמִּית, וְזָרַק אֶחָד אֲבָן בְּאַחֲרוֹנָהּ, וַיֵּשׁ בָּהּ כְּדִי לְהַמִּית וּמַת הָרִי זֶה הָאַחֲרוֹן נִהְרַג עָלָיו.

י. רוֹצֵחַ שֶׁנִּגְמַר דִּינוֹ, וְנִתְעַרַב בְּאַחֲרִים, וְלֹא נֹדַע מִי הוּא מֵהֶן כָּלֵן פְּטוּרִין. וְרוֹצֵחַ שֶׁלֹּא נִגְמַר דִּינוֹ, שֶׁנִּתְעַרַב בְּרוֹצְחִים אַחֲרִים שֶׁנִּגְמַר דִּינָן כָּלֵן פְּטוּרִין מִן הַמִּיתָה, שְׁאִין גּוֹמְרִין דִּינוֹ שֶׁלְּאָדָם אֵלֹא בַּפָּנִי; וְאוֹסְרִין אֶת כָּלֵן.

יא. הַהוֹרֵג נַפְשׁוֹת, וְלֹא הָיוּ שְׁנֵי הָעֲדִים רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאַחַת, אֲלֹא רָאִהוּ הָאֶחָד אַחֵר הָאֶחָד, אוֹ שֶׁהָרֵג בַּפָּנִי שְׁנֵי עֲדִים בְּלֹא הַתְּרָאָה, אוֹ שֶׁהִכָּחֲשׁוּ הָעֲדִים בַּבְּדִיקוֹת וְלֹא הִכָּחֲשׁוּ בַּחֲקִירוֹת כָּל אֵלּוּ הַרְצָחִין, כּוֹנְסִין אוֹתָן לְפִיפָה וּמֵאֲכִילִין אוֹתָן לֶחֶם צֹר וּמִים לֶחֶץ עַד שֶׁיִּצְרּוּ מַעִיָּהֵן; וְאַחֵר כֶּךָ מֵאֲכִילִים אוֹתָן שְׁעוּרִים, עַד שֶׁכָּרְסָם נִבְקַעַת מִכֶּבֶד הַחֲלִי.

יב. וְאֵין עוֹשִׁין דְּבַר זֶה לְשָׂאֵר מַחֲבֵי מִיתוֹת בֵּית דִּין אֲלֹא אִם נִתְחַיֵּב מִיתָה, מִמִּיתִין אוֹתוֹ; וְאִם אֵינוֹ חַיֵּב מִיתָה, פּוֹטְרִין אוֹתוֹ: שְׂאָף עַל פִּי שֵׁשׁ עוֹנוֹת חֲמוּרִין מִשְׁפִּיכוֹת דָּמִים, אֵין בָּהֶן הַשְׁחָתָה יִשׁוּבוּ שְׁלֻעוֹלָם כְּשִׁפְיכוֹת דָּמִים. אֲפֹלוּ עֲבוּדָה זָרָה, וְאֵין צָרִיךְ לֹמַר עֲרִיוֹת אוֹ חֲלוּל שַׁבָּת אֵינָן כְּשִׁפְיכוֹת דָּמִים: שְׂאֵלוֹ הָעוֹנוֹת הֵן מַעֲבֵרוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲבָל שְׁפִיכוֹת דָּמִים מַעֲבֵרוֹת שֶׁבֵּינוֹ לְבֵין חֲבֵרוֹ. וְכָל מִי שֵׁשׁ בִּידוֹ עוֹוֹן זֶה, הָרִי הוּא רָשָׁע גָּמוּר; וְאֵין כָּל הַמַּצּוֹת שֶׁעָשָׂה כָּל יָמָיו שְׁקוּלִין כְּנֶגֶד עוֹוֹן זֶה, וְלֹא יִצִּילוּ אוֹתוֹ מִן הַדִּין שֶׁנֶּאֱמַר "אָדָם, עֲשֵׂק בְּדָם-נֶפֶשׁ . . ." (משלי כח, יז).

יג. צֵא וּלְמַד מֵאַחָאב עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה, שֶׁהָרִי נֶאֱמַר בּוֹ "רֵק, לֹא-הָיָה כְּאַחָאב" (מלכים א כא, כה); וּכְשֶׁנִּסְדְּרוּ עוֹנוֹתָיו וְזִכְיוֹתָיו לְפָנֵי אֱלֹהֵי הָרוּחוֹת, לֹא נִמְצָא לוֹ עוֹוֹן שֶׁחֵיבוֹ כָּלִיָּהּ וְלֹא הָיָה שֵׁם דְּבַר אַחֵר שֶׁשְׁקוּל כְּנֶגְדּוֹ אֲלֹא דָּמֵי נְבוֹת: שֶׁנֶּאֱמַר "וַתֵּצֵא הָרוּחַ, וַתַּעֲמֵד לְפָנַי ה'" (ראה מלכים א כב, כא; דברי הימים ב יח, כ), זֶה רוּחַ נְבוֹת; וְנֶאֱמַר לָהּ "תִּפְתָּהּ וְגַם-תּוֹכָל" (מלכים א כב, כב; דברי הימים ב יח, כא). וְהָרִי הוּא הָרָשָׁע לֹא הָרֵג בִּידוֹ, אֲלֹא סַבֵּב; קָל וְחִמָּר לְהוֹרֵג בִּידוֹ.

יד. הַמֵּינִים, וְהֵם עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה מִיִּשְׂרָאֵל, אוֹ הָעוֹשֵׂה עֲבֵרוֹת לְהַכְעִיס, אֲפֹלוּ אֲכָל נִבְלָה אוֹ לֶבֶשׁ שֶׁעֲטָנוּ לְהַכְעִיס, הָרִי זֶה מִין, וְהָאֶפִיקוֹרוֹסִין, וְהֵן שְׁכוּפְרִין בַּתּוֹרָה וּבַנְּבוּאָה מִיִּשְׂרָאֵל מַצּוּה לְהִרְגָן: אִם יֵשׁ בִּידוֹ כּוֹחַ לְהִרְגָן בְּסִיף בַּפְּרָהֲסִיָּה, הוֹרֵג; וְאִם לֹאוּ, יָבוֹא עָלֵיהֶן בַּעֲלִילוֹת עַד שֶׁיִּסְבֹּב הָרִיגָתָן.

טו. פִּיצֵד: רָאָה אֶחָד מֵהֶן שֶׁנִּפְּל לְבָאֵר, וְהַסֵּלָם בַּבָּאֵר קוֹדֵם וּמִסֵּלָק הַסֵּלָם, וְאוֹמַר לוֹ הָרִינִי טְרוּד לְהוֹרִיד בְּנִי מִן הַגָּג וְאַחֲזִירָנוּ לָךְ. וְכִיּוֹצֵא בַּדְּבָרִים אֵלּוּ.

טז. אֲבָל הַגּוֹיִים שְׁאִין בִּינִינוּ וּבִינִיָּהֶם מִלְחָמָה, וְרוֹעִי בַּהֲמָה דָּקָה מִיִּשְׂרָאֵל וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן אֵין מִסְבָּבִים לָהֶן הַמִּיתָה. וְאִסּוּר לְהַצִּילָן; אִם נָטוּ לָמוּת, כְּגוֹן שֶׁרָאָה אֶחָד מֵהֶן שֶׁנִּפְּל לִים אֵינוֹ מַעֲלֵהוּ: שֶׁנֶּאֱמַר "לֹא תַעֲמִיד עַל-דָּם רֶעֶף" (ויקרא יט, טז), וְאֵין זֶה רֶעֶף.

יז. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּיִשְׂרָאֵל בַּעֲלֵי עֲבֵרוֹת הָעוֹמֵד בְּרָשָׁעוֹ וְשׁוֹנֶה בּוֹ תָּמִיד, כְּגוֹן הָרוֹעִים בַּהֲמָה דָּקָה שֶׁפָּקְרוּ בְּגִזְל, וְהֵם

הוֹלְכִים בְּאוֹלָתָן. אֲבָל יִשְׂרָאֵל בַּעַל עֲבֵרוֹת שְׁאִינוֹ עוֹמֵד בְּרִשְׁעוֹ
תָּמִיד, אֵלָּא עוֹשֶׂה עֲבֵרוֹת לְהִנָּית עַצְמוֹ, כְּגוֹן אוֹכֵל נְבִלוֹת
לְתַאֲבוֹן מִצֹּה לְהַצִּילוֹ, וְאָסוּר לַעֲמֹד עַל דָּמוֹ.